

PROTOCOL

BIJVOEREN ZOMERTORTEL

De zomertortel is een van de meest bedreigde broedvogels van ons land. De nieuwe Vogelatlas (2018) geeft aan dat Nederland nog maar 1.200 – 1.400 broedparen herbergt. Twintig jaar geleden ging het nog om 10.000 – 12.000 paar, nog wat langer geleden, in de jaren '70, om meer dan 30.000 paar. De zomertortel dreigt, kortom, als broedvogel uit Nederland te verdwijnen.

In 2018 heeft de Europese Commissie een internationaal [soortbeschermingsplan](#) voor de zomertortel vastgesteld. Doel is om de achteruitgang van de zomertortel zo snel mogelijk te stoppen. Eén van de acties uit dit plan is een nationaal bijvoerprogramma. Bijvoeren is een echte noodmaatregel. Nodig, zolang er te weinig voedsel in de leefgebieden van zomertortels is.

WAT HEBBEN ZOMERTORTELS NODIG?

Zomertortels hebben drie basisbehoeften:

1. Geschikte plekken om te broeden: dichte, houtige vegetaties, bijvoorbeeld hoge, dichte heggen of hoog, dicht struikgewas.
2. Geschikte foerageergebieden: lage, ijle vegetaties met inheemse zaaddragende onkruiden.
3. Een drinkbron met zoet water.

Een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van zomertortels in Nederland is een gebrek aan onkruidzaden. Dit heeft een nadelige invloed op zowel volwassen als jonge vogels. Bij volwassen vogels duurt het langer voordat ze, na een vermoeiende reis uit Afrika, voldoende conditie hebben opgebouwd om te broeden. Dit vertaalt zich in minder broedsels en minder uitgevlogen jongen per paar. Jonge vogels groeien bij een tekort aan voedsel op in een slechte conditie. Vlak voor een lange reis naar Afrika is dat een slecht vertrekpunt.

Vanwege de snelle achteruitgang van de zomertortel in Nederland heeft Vogelbescherming het initiatief genomen om zo snel mogelijk een nationaal bijvoerprogramma op te starten in gebieden waar nu nog zomertortels voorkomen. Doel is zoveel mogelijk broedende zomertortels tijdens het broedseizoen van voldoende voedsel te voorzien door het regelmatig uitstrooien van een zadenmengsel. Dit moet leiden tot opheffing van voedselgebrek als bottleneck voor de zomertortel en tot een verbetering van het broedsucces. De komende jaren zal bijvoeren nodig blijven.

Het kunstmatig aanbieden van zaden aan zomertortels in het voorjaar bij terugkeer uit Afrika zal zomertortels helpen om sneller in conditie te komen voor de broedtijd. Bijvoeren helpt ook bij het overbruggen van de periode in het vroege voorjaar waarin inheemse onkruidzaden en zaden van landbouwgewassen nog schaars zijn. Experimenten met bijvoeren van zomertortels in Engeland waren zo succesvol dat het daar landelijk is opgeschaald. In 2018 heeft ook Vogelbescherming ervaring opgedaan met bijvoeren. Dit gebeurde op een erf in Zeeland met enkele paren zomer-

tortels. De zomertortels maakten een groot deel van het broedseizoen intensief gebruik van het aangeboden voer. Soms waren er wel 8 zomertortels tegelijk aan het foerageren. Elders in Zeeland volgden we zomertortels om te achterhalen waar ze naar voedsel zoeken. Zo ontdekten we dat de zomertortels naar een tuin vlogen waar al 20 jaar lang het hele jaar door vogels werden gevoerd. In deze tuin waren soms tot 10 zomertortels tegelijk aanwezig.

HET ZADENMENGSEL

Het bijvoeren gebeurt met een speciaal voor zomertortels samengesteld zadenmengsel met voldoende variatie. Het zadenmengsel bestaat uit zaden met een hoge voedingswaarde die deel uitmaken van het huidige zomertortel-dieet. Het mengsel bevat onder andere gebroken maïs, tarwe, hennepzaad, gierst, haver en zonnebloempitten. Het mengsel wordt door Vogelbescherming ter beschikking gesteld. Per seizoen is op elke bijvoerplek circa 70 kg zaadmengsel nodig. Dit is voldoende voor het wekelijks uitstrooien van een voldoende hoeveelheid zaden tijdens een periode van ten minste acht weken: vanaf de eerste week van mei tot en met de laatste week van juni.

LOCATIE EN BEHEER VAN BIJVOERPLEKKEN

- Het inrichten en onderhouden van een bijvoerplek is een relatief laagdrempelige en goedkope maatregel. De hoeveelheid tijd die ermee gemoeid is, is te overzien.
- Een bijvoerplek is een strook van ongeveer 50 m lang bij 5 m breed of vergelijkbaar.
- De bijvoerplekken moeten zich in de buurt van territoria van zomertortels bevinden, op maximaal 300 m afstand.
- Het bijvoeren kan worden uitgevoerd door bijvoorbeeld boswachters van terreinbeherende organisaties, vrijwilligers van regionale vogelwerkgroepen, agrarische collectieven, erfbewoners (boeren, burgers) en andere erf- en landeigenaren, zoals bijvoorbeeld campingeigenaren.
- De bijvoerlocatie moet vrij zijn van vegetatie of spaarzaam begroeid met een ijle, korte vegeta-

tie (<15 cm hoog) en met ten minste 30% (maar bij voorkeur 50-60%) kale grond in april.

- Als de vegetatie vóór het einde van de bijvoederperiode (eind juni) meer dan 70% van het oppervlak bedekt en/of hoger wordt dan 25 cm, dan moet die begroeiing worden gemaaid en/of gefreesd, zodat er voldoende kale bodem aanwezig blijft. Dit is ook van belang om katten geen kans te geven zich in de vegetatie te verschuilen.
- Geschikte plaatsen voor het uitstrooien van het bijvoermengsel zijn bijvoorbeeld stoppelakkers, kale stroken of delen van akkers, kale of anderszins schaars begroeide, onverharde paden of rijstroken, bietenopslagplaatsen, zeer kort gras, enz.
- Bijvoerplekken moeten in het open veld liggen en niet onder of dichtbij bomen of struikgewas. Ze kunnen zowel in akkers als langs randen van akkers liggen. Hou minimaal een afstand aan van 5 m tussen bijvoerplek en bomen en struiken. Een bijvoerplek blijft bij voorkeur gedurende het hele broedseizoen op dezelfde plaats liggen. Als om welke reden dan ook gedurende het broedseizoen de originele bijvoerplek niet kan worden gehandhaafd, dan moet de bijvoerplek over zo kort mogelijke afstand worden verplaatst naar een nieuwe, geschikte locatie.

WANNEER EN HOEVEEL BIJVOEREN?

- Het bijvoeren van zomertortels dient gedurende ten minste acht weken vanaf de eerste week van mei tot eind juni te worden volgehouden. Eerder beginnen (midden april) en langer doorgaan (tot in juli) kan zinvol zijn, vooral als duidelijk is dat zomertortels nog steeds frequent van de bijvoerplek gebruik maken en/of als duidelijk is dat er broedende zomertortels of juveniele vogels in de buurt verblijven.
- Het zadenmengsel moet elke week worden uitgestrooid. De aanbevolen hoeveelheid uit te strooien zaad op een bijvoerplek van 50m x 5m is ongeveer 6 kg per week. Verspreid het zaad dun en gelijkmatig over de hele voerplaats, om ophoping van zaad te vermijden.
- Als er een zichtbare ophoping van niet-geconsumeerde zaden optreedt, stop dan gedurende

minimaal een week met bijvoeren om de kans op de opbouw van ziekten en muizenplagen te verkleinen.

- Houd er rekening mee dat het even kan duren voordat zomertortels een bijvoerplek ontdekken.

Ook andere vogels dan zomertortels zullen hoogstwaarschijnlijk van de bijvoerplek gebruik maken. Denk aan soorten als patrijs, veldleeuwerik, kneu, geelgors, ringmus, rietgors en Turkse tortel. De aanwezigheid van andere vogels vormt geen belemmering voor zomertortels en kan zelfs helpen om zomertortels op de bijvoerplek opmerkzaam te maken.

Stop met bijvoeren als er aanwijzingen zijn voor een verhoogde predatie op de bijvoerplek.

OPROEP OM EEN BIJVOERLOCATIE TE STARTEN

Bent u bekend met broedende zomertortels bij u in de buurt en bent u bereid voor deze zomertortels een bijvoerplek in te richten?

Meld u dan aan door een e-mail te sturen naar zomertortel@vogelbescherming.nl. Vermeld daarbij uw naam, adres, telefoonnummer en e-mail adres en laat ons weten op welke locatie u de bijvoerplek wilt starten*.

Vogelbescherming zal dan contact met u opnemen en ervoor zorgen dat het uit te strooien zadenmengsel kosteloos bij u bezorgd wordt.

Uiteraard willen we ook graag weten en meten in hoeverre zomertortels (zowel broedende paren als hun uitvliegende jongen) van het aangeboden voer gebruik maken. Daarom roepen we u op om te onderzoeken of zomertortels en andere vogels van de bijvoerplek gebruik maken. Hiervoor bestaan verschillende mogelijkheden. U kunt zich aanmelden via zomertortel@vogelbescherming.nl. Het monitoren van het gebruik van zomertortels van het aangeboden voer is niet verplicht! We zijn blij met elke bijvoerplek, met en zonder monitoring.

* Uw gegevens worden alleen gebruikt om met u te communiceren over deze bijvoeractie.

